

mijn dochter uit Nederland. Ze gaat vandaag weer naar huis,” zei hij tegen de verpleegster. Alsof hij wilde benadrukken dat hij dit wel degelijk had onthouden. Liz was opgelucht dat hij het zich kon herinneren. Het zag er naar uit dat hij een helder moment had. Nog voordat Liz en Henk plaats hadden genomen, begon Jan vanuit het niets te vertellen. Net zoals hij dat altijd al deed, verhalen over vroeger, waar ze maar al te graag naar luisterden. Haar vader was altijd al een goede prater geweest. Hij mocht de verhalen ook graag licht overdrijven en misschien zelfs een beetje aandikken. Toch waren ze altijd waarheidsgetrouw.

Dit keer was het anders: hoe meer hij vertelde, hoe verwarder hij overkwam. Liz merkte dat hij een wanhopige poging deed om haar nog iets belangrijks te vertellen. Alsof hij wist dat dit zijn laatste kans was. Zo sprak hij steeds over Willem. Als ze hem vroeg wat hij bedoelde, onderbrak hij haar. Het frustreerde hem, dat ze niet begreep waar hij het over had. Het deed de oude man pijn, dat hij niet meer kon vertellen wat hij wilde. De tranen rolden nu over zijn wangen. Hij kon zijn herinneringen niet meer op een rijtje zetten. Tijden, plaatsen, namen: alles liep in elkaar over. Het lukte hem niet meer. De man die eerder nog trots was geweest, omdat hij had onthouden dat dit het laatste bezoek van zijn dochter was. Die trots was nu verdreven door pijn en verdriet. Zijn geheugen was overgeleverd aan zijn ziekte. Liz vond het hartverscheurend om te zien. Ze kon niets doen om hem te helpen. Met geen mogelijkheid kon ze begrijpen waar hij het over had en wat hij haar zo graag nog wilde vertellen, voordat ze wegging. Jan wist het zelf maar al te goed. Hij voerde een constante strijd met zijn gedachten. Een gevecht dat hem compleet uitputte en dat hij uiteindelijk ging verliezen.

Resoluut stond de oude man ineens op. “Zo is het genoeg!” zei hij, terwijl hij de tranen met zijn overhemd van zijn gezicht veegde. Liz voelde dat het moment was aangebroken om te vertrekken. Jan liep standvastig vooruit naar de aula van het verzorgingstehuis. Nog éénmaal draaide hij zich om naar Liz en Henk die hem waren gevolgd. “Goede reis,” mompelde hij. Vervolgens liep hij vastbesloten weg en nam plaats aan een tafel waar een aantal ouderen zaten. Hij vermande zichzelf en keek niet meer achterom.

## **Boazum**

Het levensverhaal van Jan begon in het voorjaar van 1914. Toen op 11 mei de drieëntwintigjarige Minke Zijlstra-de Vries beviel van haar eerste zoon. De jonge vrouw was een jaar eerder getrouwd met de twee jaar oudere Jacob de Vries. Het stel woonde in het Friese plattelandsdorp Boazum, waar Minke ook geboren was. Haar ouders waren koster in de gereformeerde kerk van het dorp. Minke was een vastberaden vrouw en al vroeg in haar huwelijk liet ze dat duidelijk merken. Ze geloofde in de traditionele rolverdeling van man en vrouw. De belangrijkste taak voor een vrouw was het baren van kinderen. Dat zij haar man in hun jonge huwelijk al een zoon kon schenken, voelde dan ook als een zegen van God. In het dorp ging het nieuws over de geboorte als een lopend vuurtje. Zoals gebruikelijk werd de jonge baby gedoopt in de kerk. Traditiegetrouw werd Jan vernoemd naar zijn opa van vaderskant: Jan Hendrikus de Vries. Vanaf dat moment werd het verdere leven voor Jan al voor een groot deel bepaald. Van het dorp, waarin hij opgroeide, tot de manier waarop zijn ouders hem zouden gaan opvoeden. Het vormde belangrijke leidraden in zijn leven en voor de toekomst die hij tegemoet ging.

Kort na het huwelijk werd Jacob eigenaar van zijn eigen voermanbedrijf in Boazum. Zijn werk bestond voornamelijk uit het vervoeren van vee en goederen voor anderen. Zo hielp hij mensen met verhuizen en bracht hij complete inboedels over. Hij haalde vee op bij de boeren en bracht dat naar de markt. Doordat hij voor zijn werk dagelijks met veel mensen in contact kwam, werd Jacob al snel een bekende naam in het dorp. In het geboortjaar van Jan brak ook de Eerste Wereldoorlog uit. Terwijl andere West-Europese landen als het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland en Frankrijk een bloederig conflict uitvochten, behield Nederland tijdens deze oorlog een neutrale positie. De Nederlandse krijgsmacht was namelijk niet sterk genoeg om mee te strijden. Daarnaast was de regering bang om de koloniën Suriname en Nederlands-Indië te verliezen. Voor Jan betekende dit, dat hij in alle vrede kon opgroeien in een veilige omgeving. Boazum was in die periode een levendig dorp met zo'n zeshonderd inwoners. Al jarenlang werd in het

dorp alles gedaan met paard en wagen. Slechts een aantal rijke dorpsgenoten waren in het bezit van een auto. Het hele dorp stond daarom ook letterlijk stil, toen er voor het eerst een vliegtuig over vloog. Met verbazing en verwondering keken de bewoners naar boven. Jan was nog maar een peuter. Samen met zijn vader liep hij naar buiten. Afwach- tend tuurden ze naar de helderblauwe lucht. Een beetje angstig kneep Jan in de hand van zijn vader. Een donker projectiel, dat eerst nog een klein stipje was, kwam steeds dichterbij. Roerloos bleven ze allemaal staan. Jacob wees met zijn grote handen omhoog. Ze hadden er alle- maal wel van gehoord, maar niemand uit het Friese dorp had het nog met eigen ogen gezien. "Heit, heit!" riep Jan, terwijl hij met zijn molli- ge handje naar het vliegtuig wees, dat over het dorp raasde. Met zijn handen bedekte Jan zijn oren tegen het oorverdovende geluid. Jacob glimlachte en tilde zijn zoon op. Samen keken ze toe hoe het vliegtuig steeds kleiner werd en de stilte uiteindelijk weer terugkeerde in het dorp. Vanaf dat moment droomde Jan ervan om zelf te kunnen vliegen. Dan fantaseerde hij om boven de weilanden en het dorp te zweven, zwaaiend naar iedereen die hij tegenkwam. Met gestrekte armen rende hij door de straat en maakte hij een brommend geluid alsof hij een vliegtuig was. Het was een belangrijke gebeurtenis, die een nieuw tijd- perk inluidde. Voor Jan was het een waardevolle herinnering, waar hij nog vaak aan terugdacht.

Net als veel gereformeerde ouders hielden Jacob en Minke sterk vast aan de christelijke tradities en de normen van de kerk. Ze waren van huis uit al gewend om hard te werken. Nog voor zonsopkomst stonden ze op en werkten door tot de zon weer onderging. Behalve op zondag, de dag die door de Heer was aangewezen als rustdag. Dan zaten ze met de gehele gemeenschap in de kerk. Het was ook een dag om tot bezinning te ko- men. Bijna twee jaar na de geboorte van Jan beviel Minke wederom van een zoon. Deze werd vernoemd naar de grootvader van moederskant: Geert Jelles Zijlstra. Uiteindelijk kregen Jacob en Minke de Vries zes kinderen: Jan (1914), Geert (1916), Hendrik (1919), Willem (1922), Wietske (1923) en Jacob (1926).

De kinderen groeiden op in een hechte gemeenschap, waar de verschil-